

# HRVATSKA RIEČ

PREDPLATA: Za ŠIBENIK I AUSTRO-UGARSKU sa dostavom u kuću  
mjesečno K 1-25, godišnje K 15.— Za INOZEMSTVO K 23.—  
Plativo i utuživo u Šibeniku.

POJEDINI BROJ 10 PARA.

Izlazi utorak, četvrtak i subotu

Telefon br. 31. — Čekovni račun 71.049

UPRAVA „Hrvatske Rieči“ nalazi se u „Hrvatskoj Tiskari“ — UREDNIČTVO  
na obali br. 248. prizemno. — Tisak „Hrvatske Tiskare“ (Dr. Krstelj i drug.).

Izdavatelj i odgovorni urednik Dr. MARKO SKOČIĆ.

OGLASI PO OJENIKU.

God. IX.

ŠIBENIK, subota 17. svibnja 1913.

Broj 824

## Bečki parlamentat i vanjski odnošaji.

Rat je na Balkanu svršio i sklapa se mir. Skadar je izručen velesilam, Albanija se radja. Crnogora je mirna. Srbija također, i nije ni najmanje vjerojatno da bi moglo doći do sukoba između nje i Bugarije.

Bilo je očekivati da će i u Austro-Ugarskoj slijediti razoružanje, jer međunarodni položaj ne dava nikakove zabrinutosti, napetost od njeki dan je popustila.

Nu svemu tomu nije tako. Ministar Bertold misli da nije sve poravnano.

U četvrtak je bila skupna sjednica ministarstva i tu se odlučilo da se rezerviste ne pušta kući, a ako koga odpušte to će biti samo najstariji i u tolikom broju da vojska ostane ipak pojačana. To stanje će vriediti dok god Balkanske države ne odpušte svoja pojačanja, dok god se ne sklopi mir, dok se ne riješe razmirice između balkanskih država, osobito između Bugarske i Srbije i napokon dok se ne uredi gospodarska-politička pitanja između balkanskih država i Austro-Ugarske i Turske.

Kada se sve to zbude biti će pravi čas posvemašnjeg razoružanja.

Ali je ipak mnogo tih predpostavaka i po svemu sudeć čas razoružanja nije tako blizu i tko zna što se još može izleći.

Na svaki način troška će biti dosta, a ne znamo je li se sve to izplati onim turskim otočićem na Dunavu, koji je Ugarska sebi sjedinila.

Otok Kaleh je kilometar dug i 300 metara širok, sa niti hiljadu stanovnika.

Radi takove malenkosti sigurno se rat izleći ne će i taj uspjeh vanjske politike gosp. Bertolda za stalno mu nijedna vlast ne zavidja.

Ali u cielom ovom poslu vlada u Austro-Ugarskoj iznimno njeko stanje.

Ministarstvo je u svojoj sjednici odlučilo da ne će dopustiti razprave vrhu vanjske politike, pače da neće dati nikakove izjave u parlamentu predstavnicima naroda.

Ako bi se pak sa koje strane nastojalo i izazvalo razpravu vrhu tih odnošaja, da će parlament biti poslan kući. Tako se zaključilo.

Čudnovato! U Njemačkoj, u Rusiji, u Engleskoj, u Francuskoj, u Italiji, u svim parlamentima Europe se govorilo vrhu vanjske politike ovih zadnjih doba, a u Austriji, nakon toliko mjeseci muka i počinka parlament mora da šuti.

Ali zar se ne bi moglo znati zašto su učinjeni silni troškovi? zašto su državljani držani toliko mjeseci pod oružjem? Zar se ne bi moglo razpraviti jeli sve bilo pametno što je učinjeno? Hoće li biti sve što je učinjeno od koristi ili štete? Kako to sve ima uplivati na narode u

Austro-Ugarskoj? Na njezinu trgovinu i upliv prema vani?

O svemu tomu se u parlamentu, gdje su okupljeni narodni predstavnici, ne smije razpravljati, nego oni valja da šute i rade kako vlada hoće ili da putuju kući.

U istinu liep parlamentat!

Takva što nigdje se drugovdje ne bi moglo dogoditi, jer ili je vlada u parlamentu jaka i onda nema i nemože imati straha od navale manjine, ili je vlada slaba prema navalam i onda mora odstupiti. Tako je svukud drugovdje ali u Beču je parlament samo za paruđu, a vlada radi što hoće i može raditi što i kad god joj se što prohtije; lma ona svoj § 14 i pred tim strašilom zastupstvo ponikne nikom te je pokorno.

I još kad se dodje govoriti o parlamentarnim stečevinam i parlamentarnim borbam!

Nego ako je takova parlamentarna radnja u Beču uvijek, i ako se tamo dopuštaju samo narodnosne razpre i borbe, ipak ovaj put nagoni vladu na ovaj postupak — prema pisanju njemačkih novina — strah odnosno obzir prema vanjskom svijetu. Misli se da bi mogla škoditi otvorena rieč bilo kojeg Hrvata, bilo Čeha ili Rusina, jer da bi ovi u bečkom parlamentu govorili ono što govori kralj Nikola ili koji ruski državnik. Da bi se tako dokazalo da u Austro-Ugarskoj ima cielih naroda ili barem die- lova naroda, koji vanjsku politiku gledaju drugim očima nego ministar predsjednik Bertold sa njemačkim i magjarskim vlastodržcima.

U tom može biti istine, ali i kad bi to i bilo, što za to? Zar vanjskom svijetu nisu poznate prilike u ovoj monarhiji? Zar vanjski svijet ne zna da je u Českoj bilo razsvjeta, povorka, skupština sakupljanja za crveni krst balkanskih naroda? Da je bilo izkaza veselja radi Jedrena i Skadra? Zar vanjski svijet ne zna da je u Banovini preko godine dana iznimno stanje, da je u Bosni-Hercegovini isto tako bilo proglašeno, a da u našoj zemlji bilo zabranjeno sve ono što je politička vlast odredila? Zar vanjski svijet ne zna da je prije zabrane itd. bilo i kod nas veselja i sastanaka veoma važnih kao onaj u Zadru?

Dakle jedan govor više ili manje u parlamentu nemože promieniti razpoloženja naroda u ovoj monarhiji. Zabrana da se govori u parlamentu, da se ne pretresa vanjska politika nemože ništa promieniti. To sve može samo pokazati da je današnje zastupstvo preveć pokorno i ništa više. Ali to se znalo i prije.

Nu ni pokornost zastupstva nemože promieniti odnošaja među narodima ni u monarhiji ni vani. Ti odnošaji su uredjeni po prirodi, po povjesti, po koristi i potrebam koje ravnaju razvitkom odnosnih naroda. Vlade u taj razvitak malo mogu utjecati, a po gotovo nemogu utjecati nikakvim prisilnim mjeram nego samo prividno i za čas.

Mi mislimo da je glavni uvjet napredka svake politike pa i državne, bilo

nutrnje bilo vanjske, u samom narodu odnosno narodima. Ako su oni zadovoljni sa radnjom vlada, ta radnja napreduje, ako nisu, ta radnja nemože imati uspjeha. Ako u jednoj državi ima naroda potlačeni- nih zaludu zatvarati im usta, da to u parlamentu nemogu izreći, jer potlačivanje, bilo izrečeno ili ne, ostaje, čuti se i pritisak čudnovato djeluje.

To sve znadu veoma dobro svi vlastodržci, pa kad oni uza sve to traju u svojim mislima i djelovanju, hoće reći da ih njeka sila na to nagoni.

Ta sila je očuvanje gospodstva nje- mačkoga i magjarskoga, očuvanje dualizma u Austro-Ugarskoj, ali do kada to može trajati? Može li monarhija uz to gospod- stvo računati na trajne uspjehe?

Na ovo odgovaraju dogodjaji ovih zadnjih sedam mjeseci, dogodjaji koje nije moglo spriječiti iznimno stanje u hrvatskim zemljam.

Ti dogodjaji govore više i bistrije i jasnije nego bi mogao govoriti parlament bečki.

Valjda je i bolje da šuti, jer i ta šutnja, i ako prisilna, znači za naš narod i za cielu Europu vrlo mnogo. Puno više nego bi vlastodržci želili.

## ŠIBENIK, 17 Svibnja.

Splitski „Dan“ jednostavno bulazni. Dr. A. Alfirević faktotum „Dana“, dao se — kako kaže — u ruke obraničkog suda. To bi imalo značiti za svakoga koji do sebe drži, da je prepustio poštenim ljudima da razsude u razpri. Ali to što vriedi za svakoga poštenoga ne vriedi za ljude „Dana“. Što ćemo im mi? Zar slijediti ih u nedostojnoj raboti? Nećemo. Svak tko je čitao naš list i „Hrvatsku Krunu“ vidi je da je Dr. A. Alfirević ulovljen u *krupnoj laži*. Ali mi o tomu nismo progovorili ni rieči. Prepuštamo stvar sudcima. I što radi sada on? Što radi „Dan“? Htjeli bi svoja svojstva priljepiti dugomu. I oni pri tom poslu nemadu ni stida ni poštovanja prema Dr. M. Starčeviću, koji nije uradio drugo nego htio miriti. Oni, kakovi su, ponizivaju u svoje svrhe Dr. Milu, kojega mi odveć štujemo, a da bi htjeli kazati, da je on proglasio Dr. A. Alfirevića klevetnikom ili lažcem. To Dr. Mile nije o nikomu izrekao niti je mogao niti je htio izreći u ovoj našoj razpri, pak „Dan“ postupa nedostojno, kad to o Dr. Mili Starčeviću tvrdi.

Nego „Dan“ radi kako je naučan. Kaže da nas je ulovio u laži i u poslu dopisa redovnika iz Münchena, jer da nijedan redovnik nije onaj dopis pisao. Tko to kaže? „Dan“, a mi opetujemo da nam je onaj dopis poslao redovnik, Hrvat, i spravnj smo to dokazati pred dva pošte- na čovjeka i ako ne bude tako, mi ćemo se obvezati prestati sa „Hrvatskom Rieči“ i platiti u fond „Dana“ hiljadu (1000) Kruva.

Nego što bi još sa „Danom“ i nje-

govim, pa makar se i kleli, o ovim stvarima natezati se?

Izgleđa da je njima dopušteno svjedočiti uz „restrictiones mentales“. Nu proti pisanim dokazima nema tih umjeća savjesti i mozga: nema ni laži ni krivog svjedočanstva.

Poručujemo gospodi „Dana“ da je Dr. M. D. već izjavio da ne povlači niti jedne rieči, poručujemo im da je on dao po želji dr. Mile Starčevića, stvar u ruke sudaca, pak da će taj sud izreći svoju osudu.

„Dan“ može denuncirati, može klevetati, može prišivati svojstva i imena koja hoće i komu hoće, ali tim se nemože učiniti da nije obstojalo što je bilo. „Dan“ i Dr. A. Alfirević i njegovi prijatelji svojim postupkom koji graniči sa načinom uobičajenim kod razbojnika i koji uprav zaudara zaplotnjaškom zasjedom, dokazivaju samo čega su sve kadri.

Nas njihovo postupanje ni najmanje ne ljuti, pače obratno. Vjerujte gosp. „Dana“, nas veseli što ste na to prisiljeni!

## Kako je bilo u Skadru dok su ga Crnogorci opsjedali.

Svjetsko novinstvo još uvijek se bavi Skadrom i opisuje velike nevolje tog historičkog grada, koji će se zbog svega onoga, što se s njime događalo posljednjih vremena, spominjati još više u povijesti i čiji će junački otpor historija slaviti kao djelo udivljenja i svake hvale dostojno.

Supruga austro-ugarskog konsula u Skadru, gospodja Marija de Zambaur pripoviedala je dopisniku lista „Neue Wiener Tagblatt“ zgrade i nezgode Skadra, dok su ga Crnogorci opsjedali. Kako je to pripoviedanje od osobe, koja je u opsjednutom gradu stanovala, tako je tim zanimivije, pa ga za naše čitatelje donosimo:

„Od dana, — pripovieda gospodja Zambaur — kad je moj suprug preuzeo svoju službu u Skadru, a tomu su sada 3 godine, nismo imali nikada mira. Kroz pune dvie godine moj suprug uslied tog stanja nije mogao dobiti nikad dopusta. Sve do polovice novembra grad nije bio bombardiran.

Teda negda opaziše se prvi znaci opsjedanja. Počeše gruvat topovi, upereni proti turskim odieljenjima. Moj muž nije niti časak pomislio da bi ostavio Skadar, ja se opet niasam znala odlučiti i tako ostadosmo u njemu.

## Bombardovanje biva sve žešće...

Hitci su sipali u grad sve jače i sve žešće. Vojnici u gradu držali su se žilava i odvažno, ali Crnogorci iza svakog otpora znali su još više zadat muke neprijatelju strašnim bombardiranjem. Mislili smo ipak, da smo još sigurni. Nego jednog dana granate su stale padati svukud bez razlike

## Groblje si pusto...

Groblje si pusto, domovino moja,  
Groblje si mrtvo kô i moja duša,  
U groblju leži ciela slava tvoja,  
Iz groblja cviel joj srce uvijek sluša.

I zalud mrtvu buditi je kuša  
Očajan krik kroz harfu plačna poja;  
Krvca se naša ledeni i gruša,  
A kosti trunu iza svakog boja...

Udes je za te sagradio dvore  
Od negva ljutih i oblaka mračnih,  
S očima noći bez svietla i zore.

Viekova tamnih, trnovih i dračnih  
Uzao, veže uvijek krila tvoja —  
Groblje si pusto, domovino moja!

## Maj.

Sve šušti svila, sve se suncem bljeska,  
I život pjeva kroz smieh i kroz šalu;  
Oh... kako vara misao nebeska  
Svoj porod jadni, svoju djecu malu!

Ja volim nebo oblaka i trieska;  
Ja volim sjedit na pjesku i žalu;  
Ja volim kad se komeša i ljeska  
Od krvi sve što — krvi ima hvalu!

Nek cvieta cvieće i nek šušti svila,  
Nek pjeva život i nek posmjeh leti,  
Ja volim umriet nego vječno mrieti!

I sva je moja prošlost suza bila  
Na Sudbu, što nam suncem život šara.  
A sve je mrtvo, jer nas sunce vara.

I, Despot,

## PODLISTAK

### Iz „Mrtvih soneta“.

#### Bezdana more.

Bezdana more sa valovim svojim  
Imade tajna, koje mrtvo sniju;  
Na groblju njenom mnogi suze liju;  
Ah, tako vam je i sa srcem mojim!

Al, čemu plakat... Neka me pokriju  
Sa morskome pjenom i pelinom kojim,  
Jer pjena sve su zviezde, koje brojim,  
I san... i plamen... sunašca mi svijui!

Pa volim ostat u bezdanom moru  
Kô mnoga tajna srca satrvena,  
I suza mnoga oka osušena...

Dolje, u mrtvom, u dubokom dvoru,  
Odliega pjesma turobna kô duša,  
Kad more gleda i valove sluša...

#### Glas s grobišta.

„Što zuriš u me“, — netko meni reče,  
A ja se trgoh i ne vidjeh ništa;  
„Što zuriš u me u jutro i veče,  
Mlad bojovniče starog mučilišta!“

Tad vidjeh, — glas je ono sa grobišta,  
Iz kojeg vapaj kano čemer teče;  
Korba je ono, što boli i peče  
Kô spoznaja da dim si sa garišta!

Al ja ću zurit i nadalje tako,  
Ti, sjeno, što me u mrtvijem sanjam  
Pokapaš dublje jer kopaš polako...

Tvomu se glasu prkoseci klanjam;

U varci, koja dar je svemu svijetu,  
Život će strunut i travki i cvietu...

#### Pomiluj mene, Gospode!...

Pomiluj mene, Gospode, jer stradam,  
Jer milosrdan i dobrostiv Ti si;  
Pomiluj mene, jer kô čovjek nisi,  
Da hoćeš vječno te u očaj padam!

Ja Tebi samo bez boli se jadam,  
A s duše ona u nebo se visi;  
Pomiluj mene jere otac svih si  
Mrtvacu, s kojim ne mogu da vladam!

U čaru grieha i slasti griješnja,  
Osjetih kako sve žeže i pali  
I sad se javlja želja odriješnja...

Al ne kô melem da srce razgali,  
Već kano plamen utrnute vatre  
Što peđo stvara da ga onda zatre.

## K internacionalnoj akciji u sjevernoj Albaniji.



## Brzjavni „Hrvatske Rieči“

### Ministarstvo dementira.

Beč, 17 svibnja. Ministarstvo dementira vesti o odijeljenju pomorske sekcije od ministarstva rata.

### Princ se Arsen ne zaručuje.

Beograd, 17 svibnja. Nijesu istinite vijesti o zarukama princa Arsena.

### Odlikovanja konsula.

Beč, 17 svibnja. Kralj je odlikovao austrijske konsule u Skadru, Janini i Drinopolju.

### Danew u Londonu.

Beč, 17 svibnja. Reuterov bureau doznaje, da Danew nije odputovao u London radi podpisane preduvjeta za mir nego da raspravlja o drugim pitanjima s Turskom. Prama bugarskom shvaćanju pitanje je mira posve unutarnja stvar između Turske i saveznika, a druga će pitanja imati urediti velevladi.

### Obstrukcija u parlamentu.

Beč, 17 svibnja. U utorak počimlje parlament debatu o proračunskom provizoriju, pa će se ministar predsjednik Stürgkh izjaviti o vanjskom položaju. Njemačke će stranke tražiti rješenje malog financijskog plana; Ruteni naprotiv izjavljuju, da se financijski plan ne može propustiti prije saborskih izbora; češki su agrarci također prešli u opoziciju, oni su zaključili, da će glasovati protiv provizoriju i protiv produljenju dnevnog reda.

### Naoružavanja Srba i Grka protiv Bugarskoj?

Beč, 17 svibnja. „Zeit“ dobiva iz Sofije, da se sve vijesti, što dolaze iz krajeva osvojenih po Grcima i Srbima, slažu u tome, da se oba saveznika na osobiti način spremaju na rat protiv Bugarske i da se među oficirima ne govori o ničemu više nego o predstojećem ratu s Bugarskom.

### Nema nesuglasica medju Srbima i Bugarima.

Sofija 17 svibnja. Gešoff je u razgovoru sa zastupnicima nekih vlada izjavio, da su potpuno neistinite vijesti, po kojima bi srpska i bugarska vlada došle do nesuglasica u pitanju granica; o tom se pitanju između vlada nije govorilo već od konca marta. Bugarska u ostalom stoji tvrdo na stanovištu, da se srpsko-bugarski ugovor mora ispuniti i da se ne može upuštati u pregovore radi revizije tog ugovora.

### Otpuštanje pričuvnika.

Beč, 17 svibnja. Bilo je određeno, da se otpušte pričuvnici, koji nemaju potpu-

nog prava na pogodnosti paragrafa 32. vojničkog zakona, a koji se radi osobitih obzira vrijednih razloga mogu prebaciti u nadopunitbenu pričuvu.

### Srbija ne priznaje Rusiju sudijom.

London, 17 svibnja. „Exchange Telegraph“ javlja, da je Srbija definitivno javila bugarskoj vladi, da se ona ne smatra vezanom ruskim pravorijekom u pitanju Makedonije. Po vijestima iz Sofije vlada u Bugarskoj radi toga veoma ratoborno raspoloženje i vlada bi imala uza se cijeli narod, da sad navijesti rat Srbiji.

### Naknadno odobrenje izdataka.

Petrograd, 17 svibnja. Ministar vanjskih poslova podastav je u dumi osnovu, po kojoj će se izdaci svote od 2,150.000 kruna, što se je upotrijebilo za opskrbu pučanstva Crne Gore, naknadno odobriti.

### Delegati u Londonu.

London, 17 svibnja. Delegati Nikolić i poslanik Pavlović stižu sutra ovamo.

### Turska će protestirati proti aneksiji otoka Ada-Kaleh.

Budapest, 17 svibnja. Bivši guverner otoka Ada-Kaleh u Dunavu, Eddin šerif izjavio je, da će Turska protestirati proti aneksiji istog sa strane Austro-Ugarske.

### Što se babi htilo - to se babi snilo.

Beč, 17 svibnja. Bečke novine pune su alarmantnih vijesti, kao da je rat između Srbije i Bugarske neizbježiv, budući ova posljednja odbila reviziju o podijeljenju osvojenog teritorija. Prijatelji Slavena razumiju te vijesti i malu im podaju važnost, vjerujući, da će se razmirice između Srbije i Bugarske riješiti mirnim putem i na opće zadovoljstvo. (Vidi naš brzjav iz Sofije).

### Češki agrarci kompaktni sa opozicijom.

Beč, 17 svibnja. Češki agrarci pristupit će složno češkoj opoziciji, brojeći 60 zastupnika. Svaki pokušaj Ministarstva, da osjeti istup agraraca, izjalovio se. Zato ministarstvo sada nastoji, pa pridobije za se češke klerikale.

### Odpuštenje vojnika.

Beč, 17 svibnja. Ministar Krobotin izdao je naredbu, kojom se otpušta 30.000 mobiliziranih vojnika, koji su u vojništvo uzeti god. 1909.

### U Skadru prieki sud.

Cetinje, 17 svibnja. Malisori su oko Skadra uništili sve telegrafske žice. Zapojednik međunarodnih četa Burnoy proglašio je nad Skadrom i okolicom prieki ratni sud.

## Govor kralja Nikole.

Iza tuge, koja je bila obladala Crnom Gorom, a osobito dušom junačkog kralja-pjesnika zbog napuštenja Skadra, probudio se genij crnogorskih brda, oživila je samosviest i vjera u bolju budućnost malog, ali slavnog naroda crnogorskog. Sve se to odrazilo u krasnom govoru kralja Nikole, državnog crnogorskim narodnim zastupnicima, kog u cijelosti donosimo:

### Gospodo poslanici!

Pozvah vas na savjetovanje radi mučnoga stanja, u kojem smo se potonjih dana nalazili. Još dok se ne bijaste skupili, pod iznenadnim pritiskom velike opasnosti na zemlju, a na preklinjanje prijatelja, donio sam u cijelji spasenja odluku, za koju primam odgovornost pred Bogom i istorijom. Okupljene nakon teških, ali slavnih dana, radosno vas pozdravljam i zagrljam, i uz vas Moj cijeli hrabri narod.

Rekoh teških dana; jest teških, kroz koje se Moja zemlja jako napatila, istrošila, okrvavila i suzama okupala, ali se i proslavila. Kako smo povelili ovo strašno kolo, svi znate, a milo Mi je da vi ga u kratko objasnim.

Iza teškog i dugačkog rata od 1877. i 1878. godine dadoše se na Berlin-skom Kongresu Mojoj zemlji nepravilne granice, po kojima se zbivahu neprekidni sukobi i nemiri. Turci ne samo što su proizvoljno posjeli Čakor jezerski vrh i Polja Kolašinska, naša zemljišta, nego su neprestane sukobe na tjem granicama sa Mojim podanicima izvodili. Razuzdani Arbanasi tukli su Moje mirne žitelje u samim njihovim selima, njihovo živo zatvarali u kuće, pleme Veliku skoro raselili, u Zeti prošlog ljeta posjekli petnaest Zečana, a u Poljima toliko isto Poljana. A što me je najviše boljelo, to je bilo stradanje naše prekogranične braće, koja postepeno, ali stalno linjahu sa lica zemlje, gonjena nasiljem i konačnim istrebljenjem. Pa da i nije bilo svega malo prije napomenutog, radi njih samijeh morao sam izvući sam iz korica. Protesti Moje Vlade kod Turske bili su uzaludni. U početku prošloga avgusta Moja se vlada obratila Velikim Silama da posreduju da se red vaspostavi na granicama, koje je sama Evropa zasjekla medju Turskom i Crnom Gorom, i da će sama tražiti zadovoljenje ako se one oglušu o naš pravadni zahtjev. Šest nedjelja očekivah intervenciju Evrope. Zaludu je očekivah, a angažovan da ću je sam tražiti, morao sam sljedovati Mojoj izjavi. Stupih u pregovore sa bratskom Srbijom, Bagarskom i Grčkom.

Saopštio sam im Moju odluku, da Turskoj rat objavim. Kao četiri srećna brata iz srećne kuće krenusmo na srećne puteve i Carstvo Tursko u Evropi razorismo.

Pravda Božja, pregnuću i smjelost naših ujedinjenih snaga krunisa se. Crna Gora, naša Otačbina, prva otpoče rat za oslobođenje, potonja potonji bedem Turske Carevine u Evropi sruši zauzećem grada Skadra. I ispuni se onaj Moj zavještaj: čiji Skadar toga i Cetinje.

Tako i bi, no na žalost za kratko vrijeme. Velike Sile izmijeniše svoju odluku u cijelji održanja neutralnosti i naglasiše Mi bez ikakva prava da usred rata neprijateljstva prekinem, da opsadu Skadra napustim.

Naš svagdašnji pokrovitelj Car Ruski prvo savjetima, zatijem strogiem prijetnjama zahtjevaše da se odluci Evrope pokorimo. Pokraj sve sinovlje privrženosti, Ja se ne mogah odazvati Njegovoj višočajšoj volji, jer Mi se zahtjev Sile učinio vapjućim grijehom i nepravdom, i opsadu Skadra produžim.

Evropa da me ugrozi zbog neposlušnosti, posla spram naše morske obale i gradova svoje ratne ladje i strogo zatvori Crnu Goru, — ona s mora, Austrija sa kopna. Toj mjeri dodade i drugu, nagovještavajući Srbiji iste mjere strogosti, ako bratsku pomoć, koju nam je bila poslala pod Skadar odmah ne povuče.

Nadjoh se dakle sam, opkoljen s mora i sa suha, i pomislih da pokraj svega toga čast Crne Gore zahtijeva da se Skadar uzme. Skadar, kao što malo prije rekoh, potonji bedem Turske Carevine u Evropi. I uznesmo ga. Cio svijet zbog toga dade javno izraza svojoj radosti. Diplomacija sama nadje se kao pobijedjena od naše pravredne upornosti. Ona produži svoje strogosti proti nas prijeteći nam zauzimanjem našega primorja i napadom na naš Skadar s jedne strane, a s druge dozvoli Austriji da nas može napasti.

U toj prilici, u oči otvaranja tih neprijateljstava pokroviteljka Rusija, bratska Srbija, jednovjerna Grčka najprijateljskije, najbratskije preklinjahu Me da Skadar napustim, da ne izložim opasnosti opstanak Moje zemlje i tekovine ovoga rata.

Pred očiglednom propašću Moje zemlje držao sam za mudro u cijelom Srpstvu spasonosno, a opštem miru korisno, da popustim udruženoj Evropi, predajući Skadar u njene ruke. Imao sam pred očima i gorko iskustvo bratske Srbije. I njoj je kao i nama učinjena ista nepravda, koja Me je ljuto zaboljela, jer joj je na sličan način oduzeto srpsko Primorje, koje je zalila krvlju svojih viteških sinova.

Skadar nas je stao dosta žrtava. Njegov pad, juriš Mojih vitezova na utvrđena Taraboša i Bardanjola osvjetliše još jednom oružje crnogorsko.

Čast toga oružja visoko ostaje. S te strane duša vam može biti mirna i ponosna. To je oružje uveličalo Crnu Goru dvojno, i zemljištem i narodom. To je oružje, udruženo s oružjem braće iz Srbije, oslobodilo Srpstvo od Turaka, od mora do Dunava. Naši su barjaci pobodeni na medji Sandžaka i Bosne, u Plevlju, Bijelom Polju, Beranima, Plivu, Gusinju, Požaju, Peći i Gjakovici, na dohled stonoga Prizrena.

Obnovljena i uvećana, naša Domovina poljepšava se, i biće srećna i bogata a duh unutrašnje sloge i ljubavi učiniće je jakim i sposobnom za nova nacionalna preduzeća.

## Iz hrv. i slov. zemalja.

### K razpletu hrvatske krize.

„Hrvatska“ donosi od gornjim naslovom:

„Sve novine naglasuju jednodušno, da se živo radi na rješavanju hrvatske krize.

Navodi se dalje, da se je izmirla grupa Rauchovaca sa grupom Tomašićevaca.

Unionisti jedne i druge grupe bi imali razbiti pravaško-koalicionaški blok secesijom i razkolom u stranci prava.

Istodobno se javlja, da ministar pl. Josipovič vodi pregovore i s koalicionom.

Koaliciona se je navodno postavila na isto stanovište, koje smo mi zastupali, da prije ukinuća komesarijata ne može stranka stvarati zaključaka ili se na što obvezati.

Naprotiv ugarska vlada stoji na stanovištu, da je obveza stranaka preduvjet ukinuća komesarijata.

Istodobno se javlja, da je barun Rauch pozvan u Beč k kralju u audienciju.

Službena korespondencija ugarske vlade veli, ako je istina, da je barun Rauch pozvan u audienciju, onda je to uzšledilo bez znanja vlade.

Prekjučer je nadbiskup koadjutor dr. Ante Bauer otišao u Peštu u pratnji šefa kancelarije preč. dra. Dominika Premuža. Iz toga zaključuju, da je bio pozvan u Peštu za posrednika između vlade i koaliciona. Neki pak vele, da se je sam ponudio. Treći naklapaju, da je bio pozvan „ad audiendum verbum“.

Napokon treba zabilježiti i to, da je grof Khuen-Hedervary bio Beču u utorak i sriedu.

Mi sve činjenice kontrolirati ne možemo, jer ne stojimo u savezu ni s jednom grupom unionista, ni s Rauckom, ni s Tomašićem, ni izravno, ni neizravno, ni s domaćom, ni s ugarskom vladom. A koaliciona veli, da joj nije ništa poznato o vijestima, koje se o njoj šire“.

## Naši dopisi.

Zlosela, 12 svibnja.

Poslie samih deset godina od rasuća, na istom mjestu i kakav je prije bio i skrsnu zvonik Sv. Marka u Mletcima, veličanstvena zgrada, za koju se potrošilo na stotine hiljada lira i koju je lani na Jurjev dan stožernik Cavallari blagoslovio. Za popraviti zvonik Sv. Duje u Spljetu hotilo se preko 50 godina, a potrošeno malne toliko koliko za sagraditi zvonik Sv. Marka. Na mostu, koji se otvara u Tjesno pokvario se stroj; vješt zanatlija bio bi ga popravio u par dana, a već imade dva mjeseca da se dio stroja u Trstu popravlja. Ala ti ga brza naša vlada! Livaonica Savo u Spljetu bila bi do sad stotinu onakih strojeva popravila, ali mora da se u Trstu popravi, jer tako hoće pomorska vlada, koja je poslala naročito strojara iz Trsta da digne pokvareni dio, a tek poslie 40 dana opazili u Trstu, da stroj nije digao sve što treba za popraviti, pak poslali opet da digne ostale komade. Koliko štete trpe sela Betina, Murter, Zlosela i druga jer je most zatvoren ter parobrodi i brodovi ne mogu da pro-

laze, nitko ne može procijeniti. Parobroda nemamo imade već dva mjeseca, a brodovi moraju da okolišu oko otoka Murter sa pogibeljnom dangubom i troškom. Pisalo se pomorskoj vladi, ravnateljstvu pošta, trgovačkoj komori i po novlnam, ali uzalud. Preporučamo našem zastupniku da se on zauzme kod pomorske vlade u Trstu, da nam dogotovi popravak stroja u što kraćem vremenu!

## Gospodarski pregled.

### Lihvarstvo.

Krivo čini ko misli, da se ozbiljnog trgovca, koji se u svom radu služi svim modernim pomagalicama, može da nazove lihvarom. Pače mogli bismo slobodno ustvrditi da je danas, kraj modernog trgovačkog uređenja, lihvarstvo nemoguće. Od vjekada je načelo svake trgovine: cijene kupi, skupo prodaj, ali to nikako nije nikakova lihva. Producent i trgovac danas stoje u uskoj svezi, potonji, ako je trgovac sa razgranjenim poslovanjem, neprestance opći sa producentom preko svog personala, pak jedino ovome prestatie da pazi pošto i kada svoju robu prodaje. No uvijek redovno biva da se trgovac okorišćuje neorijentacijom i neupućenošću producenta, dočim producent izim rijetkih slučajeva, izrabljuje potražnju trgovčevu. Oba imadu pravo, oba su gospodari da traže i plate po volji, ali za to nitko pametan ne će objeditati ni jednoga ni drugoga s lihvarenja.

S druge strane moderan trgovac i ne će da daje novce na kamate pa makar te bile i prilično visoke, jer njegovo poslovanje to mu ne dozvoljava a reputacija.

Lihvari su obično ljudi viših duševnih sposobnosti, puni energije, dosjetljivi, oštroumni. Oni za pravo nijesu nikakovi trgovci, nemaju stalnog zanimanja, već od vremena do vremena prema prilikama i dobi godišnjog odrede svoj plan, zaskoče žrtvu, izraze je, riješe se čim prije objekta lihve i onda opet se zavuku u kut. Takovu gestu opetuju par puta na godinu, svaki put uz ogromno masni dobitak a onda opet začute.

Jednom se držalo za pravilo, da se težaka i seljaka uopće može uspješno obraniti od kajšarstva zemljoradničkim kreditom. Ovo je doduše mišljenje izpravito i ne može mu se u ničem prigovoriti, ali ima drugih veoma važnih činjenica, koje neprijateljski vojuju proti jeftinom zemljoradničkom kreditu. Pod zemljoradničkim kreditom razumije se zaduživanje novaca uz vrlo niske kamate i veoma povoljne uvjete, kao što na taj način posluju „Zemljoradničke Zadruge“. Ali šta se događa.

Prije svega naš narod ne shvaća, da je zajam odnosno dug jedna javna stvar da trgovac kupuje vino, marvu, žito i t. d. Za to će te vidjeti težaka kako u najvećoj tajnosti, gotovo neopaženo pokušava na vrata gdje znade, da će mu novac dati. Ova tajnost radja posljedicama na veliku štetu samog dužnika.

I ako znade težak, da će kod koje zemljoradničke zadruge, štedionice ili blagajne, banke ili trgovca naći novaca uz dosta jeftine kamate i povoljne uvjete, on ipak toga ne čini, već se u najvećoj tajnosti obraća notornom kojem lihvaru ili kajšaru i tamo kod njega zajam podignu. Ova tajnost težakova lihvaru u dobro dolazi, jer mu ovaj odmah skreše u brk: Novaca ću ti dati, ali nikome ne smiješ na cijelome svijetu da kažeš da si kod mene pridigao, niti koliko si pridigao, još manje kako ćeš to odplaćivati i koje mi kamate plaćaš. Ovo poji manje zaduživanja kao čisto privatnog posla mnogo pogoduje lihvarstvu. Nego ova tajnost ima redovno za posledicu tubanj, koji javlja čitavoj javnosti da nevoljniku sve ide na dražbu.

Izdašno podupire kajšarenje i nesavjesno ubiranje poreza. Državni organi u tom postupaju jako neaktično, sačeraju težaku strah u kosti i iz tog straha pada u kajšarske ruke upravo sljepački. Pridozmetemo li tome razne subbene i šumske parbane globe, bezpotrebne i bezbroj drugih ljudskih poroka, onda ćemo doći do zaključka, kako je lihva upravo podpomagana od bezbrojnih okolovština.

Uzmite molim vas ovaj primjer. Težak izgubi parnicu i potrebno mu je 200 K. Podje k lihvaru i pridigne taj novac kod njega, a onako usput digne još što u robi, što u brašnu 90 K. Gazda učini „komad karte“, zaulari našeg čovjeka i ovaj ode. Poslie same 3 godine pita lihvar u ime glavnice i kamata K 642.40. Ako odbijemo prvobitnu glavnice od ko-

načnog potraživanja dolazimo do rezultata, da je lihvar dobio u 3 godine za kamate K 352.40, što iznaša godišnje K 117.46 ili — 52% A težak ga ipak podpuno naplaćuje i štiti, jer se nada opet rđjivim vremenima, u kojima ga njegov prijatelj neće zaboraviti!!

Do čega sve dovodi kaišarstvo neka posluži ovaj interesantan slučaj, u koji je pisac ovih redaka upleten bio. Jednog dana u selu S. dodje k nolonom lihvaru seljak. Plaho pristupi k njemu pak će mu: — Dobro jutro gazda Miče!

— Bog pomagaj. Šta tebe amo doneše?

— A eto, ženim sina u ponedjeljak pak trebam jednu stotinu kruna.

Ovo je bilo iz jutra rano. Gazda Miče učini se kao da je zaboravio na K. i hineći da je neobično zaposlen ostavi K-a sve do kasno u večer. V. deći gazda da je K. odlučio kod njega dignuti novac, poslije čitavog dana manovriranja pozovne ga k sebi pak mu reče:

— Ti si pitao 100 K je li?

— Jesam i daj mi!

— Hoću, ali znaj da ćeš mi na svaku krunu u ime kamata dati 1 heler na dan.

Šta je to heler na dan po svakoj kruni. Ta to je baš malenkost, pomisli u sebi K. pak će gazdi veselo:

— Dobro je!

Sporazumješe se, gazda izbroji pare, K. ode kući i oženi sina. Nakon godine dana, baš onog dana kad se K-u rodio unuk pozovne ga gazda te mu u ime kamata na pozajmljenih 100 K zatraži ravnih 365 kruna.

K. da poludi od žalosti te prokune ženidbu i sina i kako god prije bijaše radostan radi unukova rođenja, tako sada stoput bijaše žalostan. Sreće u putu mene — pisca ovih redaka i ja ga uputim sudu, a on ipak bijaše dobra srca i ne htjede prijaviti „dobrog“ gazdu. Nego to dočuše o-ružnici te ispitашe mene šta je na stvari. Ja rekoх sve.

Par dana kasnije sjedio je lihvar s onu stranu brave študirajući novu matematičnu zasadu za što izdašnije kamate.

**Balkanac.**

## Princ Ghika,

novi kandidat za albanaško prijestolje.



## Razne vesti.

**Ženski nemiri na sijamskom kraljevskom dvoru.** Mladi sijamski kralj Maha Vajiravudh ima mnogo neprikladnosti. On se doduše dobro snalazi u svom vladalačkom zvanju, ali kod kuće, u obitelji, ima mladi monarh trista muka i nevolja i to takih, što nisu stizavale njegovoga pokojnoga oca, onda se jednostavno za take neprikladnosti nije znalo. U „Amerikan Magazine“ prikazuju se neke kućne neprikladnosti mladoga kralja, koje su ga iznenada snašle, a Evropejcu se čine čudne i smiješne.

Silne brige zadaje mladome sijamskom kralju konflikt, što nastade između modernih nazora i nužde. da se uočuju stoljetni običaji i tradicije. Moderna civilizacija u Sijamu napreduje vrlo brzo, ali ne samo u narodu, nego i u kraljevskom haremu. 604 udove pokojnoga sijamskoga kralja Chulalongkorna, te „maćehe“, koje je mladi kralj kod nastupa na prijestolje morao preuzeti, malo zadaju brige mladome vladaru, jer su se još za živa mu oca priučile na haremski život; pa ma da i bijaše pokojni Chulalongkorn čovjek, koji je unaprijedio moderne i napredne ideje, ipak bijaše toliko mudar, te nije dopustio, da do njegova harema dopru premoderni nazori.

Sa 604 maćehe dalo bi se još kako tako živjeti, ali je mnogo teže sa 407 novih žena, što si ih je kralj Vajiravudh morao uzeti za žene, htio ne htio. Prema staroj naime sijamskoj tradiciji mora kralj

uzeti u vojsku svojih žena svaku mladu sijamsku djevojku, koja mu se ponudi za ženu, ako inače nisu protiv toga kakim osobiti razlozi. Jer pako kraljevske žene u Sijamu uživaju mnogo veću slobodu nego li u drugim azijskim državama, a uz to mogu lagodno da žive, to je „ponuda“ i mnogo veća nego li „potraživanje“. No sad nesreća htjede, da su i u Sijam prodrle malo po malo moderne misli o ženskim pravima. Iz Japana, a osobito iz revolucionarne Kine dodjoše prvi poticaji, pak se tako nije moglo pričeti, da se nadje među 407 žena Vajiravudhovi nekoliko, koje su o ženskim pravima više doznale, nego ti to bijaše drago mladome gospodaru i suprugu od 407 žena.

Prema pričanju američkoga časopisa unesla je u do sada mirni kraljevski dvor nemir i uzburu jedna od najmlađih kraljevskih žena, neka mlada Sijamljanka, što ju je uzgojila osirotičela kćerka nekog popojnog engleskog oficira. To se lo silnom brzinom proširilo među kraljevskim ženama. Između njih nastade spor, one se razdijeliše u dva tabora, a sad se u haremu nalazi u većini ona grupa, koja se u ženskim prostorijama bori za ženska prava. One se sad ne zadovoljavaju samo time, da žive na trošak kraljevskoga stola, da se skupocjeno odievaju i hrane se finim zasticima; nego traže još mnogo više: one hoće, da njihov gospodar suprug s njima i postupa kao sa svojim pravim ženama; stoga se dižu protiv svakog zapostavljanja, traže učestvovanje na određenim ceremonijama, u kratko one ne će da nose tek ime kraljevskih žena, nego hoće da i javno uživaju sva privilegija kraljevskih žena.

Mladi kralj je prema toj revoluciji u svom haremu nemoćan, jer mu stare tradicije ne dopuštaju nikakvoga prava, da energičnim postupkom uguši nemire sijamskih sufrageta i uzpostavi mir u svojoj palači. Jer se prije nije moglo ni zamisliti, da bi se takve uzbune mogle roditi među kraljevskim ženama, to običajno pravo tamo ne zna ni za ustanove, kojima bi se to imalo spriječiti. Uz to valja uzeti u obzir i to, da se ne povećaju samo zahtjevi kraljevskih žena, nego i zahtjevi njihovih srodnika. Stare tradicije propisuju, da prema siamskome pravu rođjaci kraljevskih žena ne postaju kralju tek tastima i punicama, svastima i šurjacima, nego formalnim roditeljima, braćom i sestrama vladarovima. Sasvim je prirodno, da kralj osobno ni ne pozna te tisuće svoje „braće“ i „sestara“, pa stotine majki i otaca „svojih“, pak da dokažu svoje dostojanstvo, svi ti nose oko vrata na vrpici malu zlatnu ploču, po kojoj se razpoznaje, da su kraljevi rođjaci.

Sad eto počеше i ta „kraljeva braća i sestre“ da izvode kojekakva prava i pravice radi srodstva sa kraljem, pak se ne zna, kud će to da dovede, ako vladar ne odluči, da se dokinu stare tradicije. No i to je teška stvar, jer se široke mase naroda vjerno drže starih običaja i navada, prema kojima svaka kći te zemlje može osobno da dodje u kraljevu blizinu. Stoga obiteljski život mladoga kralja Maha Vajiravudha postaje sve neugodniji, pak ako na sgodan način ne uredе se te neprilike, često će mu se dogoditi te će morati zavidjati svomu pokojnomu ocu, koji nikada nije trebao da izkusi svih tih briga i kućnih konfliktata u svom vlastitom haremu.

**Berchtold će u mir.** „Montags Review“ javlja, da diplomatski krugovi više niti ne sumnjaju u održanje ministra vanjskih posala, Berchtolda. Odmah nakon rješavanja balkanske krize Berchtold će odstupiti. Ne će mu dakle pomoći ni prisvojenje onog malog otočića.

**Umorstvo pruskog vojnog atašeja u Münchenu.** Ođanle javljaju sliedeće: Neki navodno suludi čovjek, imenom Strasser, napao je jednog redarstvenog stražmeštra, te potegavši samokres, teško ga ranio opalivši na nj dva ili tri hitca. Pruski vojni atašej major Levinsky, koji se je slučajno desio kod toga događaja, htio je stražmeštru priteći u pomoć, ali je Strasser i ovoga sa dva hitca teško ranio. Major Levinsky, podlegao je već na putu u bolnicu svojim ranama. Pošto Strasser nije više imao u svome browningu metaka, to su ga uapsili. Medjutim službeni izvještaj prikazuje čitavi događaj u posve drugom svjetlu nego što se to činilo u prvi mah. Vojni ataše pograbi sablju, da se rieši napadača. Medjutim kad je to vidio redarstveni nadstražar, koji je ondje imao službu, htio je, da Levinskomu priteče u pomoć. Na to je na njega Strasser izpalio dva hitca i nadstražar padne mrtav na tle. Napadač se obori opet na majora Levinskoga, koji je

bio povukao sablju i teško ga ozledi. Major je imao još snage, da se dovučе do palače Hohenzollern, ali se tu u bezsvjestici sruši na tle, odakle ga brzo odpremiše u bolnicu, ali je ondje doskora umro, ne došavši više k svijesti.

## Iz grada i pokrajine.

**Zapljena i njeni motivi.** U Ime Njegova Veličanstva Cara I. C. K. Okružni Sud u Šibeniku kao tiskovni, riješavajući predlog C. K. Državnog Odvjetništva od 9. svibnja o. g. Ss. 25/13.1 sudi: I) 1. Sardžaj uvodnog članka „Vrzi Kolo“ koji počimlje tim riječima i svršava riječima „joj bit dosta“. 2. Sadržaj ulomaka članka „Statistika o panslavističkom pokretu“ od riječi „Uspjesi slavenskih“ do „Slavena“ na trećoj strani u drugom stupcu, štampanih u „Hrvatskoj Rieči“ u periodičnom tiskopisu br. 821, objelodanjenom u Šibeniku dne 8. svibnja 1913 tiskom „Hrvatske Tiskare“ odgovorni urednik Dr. Marko Skočić, sadržava ad 1) skrajnosti zločina smetanja javnog mira ex § 65 a) K. Z. a ad 2) prestupak po § 305 K. Z. II. određuje potvrdu obavljene zapljene; III) izriče zabranu daljnjeg rasprostiranja zapljenjenih članaka; IV) naredjuje uništenje zapljenjenih primjeraka i onih koji bi se još zapljenili, razmetnuće odnosno tiskarske sprave i proglašenje odnosno odluke. Obrazloženje: ad 1) člankom se napada u upravu Austro-Ugarske Monarhije u pogledu vanjske politike na način da se nastoji poticati na mržnju i prezir proti upravi Državnoj (§ 65 a) K. Z.) ad 2) Nastoji se druge zavesti na djela po zakonu zabranjena (§ 305 K. Z.) C. K. Okružni Sud u Šibeniku odio VI. dana 10 svibnja 1913.

### Silobričić.

**Učenicе obrtne škole u Splitu** morale su ostati u četvrtak večer u Šibeniku, jer stigoše kasno na vlak sa izleta u Krku. Obćina im je bila u svemu pri ruci, tako da im je produljeni boravak u ovom gradu bio sasvim ugodan. U „Sokolu“ priradjena im je čedna večera, a poslije večere našao se svima konak. Jučer u jutro povratili se u Split vlakom.

**Odlikovanje.** Gospodja R. Račić, supruga g. dr. Jakše Račića, koja je zajedno sa suprugom boravila na Cetinju i njegovala ranjenike, bila je od kralja Nikole odlikovana ordenom za revnost. Naša čestitanja!

**Utopio se.** Danas iza podne na Karboneli desio se žaloštan slučaj. Realac Triva iz Šibenika utopio se. S njim je bilo više njegovih drugova, koji ga žali-bože ne moguše spasiti.

Ne zna se potanje, ili se slučaj desio kupanjem ili mu se kod igranja na obali spotakla noga.

**Ciepljenje boginja** obavljat će se u Staroj bolnici od 19 do 24 o. mj. od 10-11 pr. p. i od 2-3 poslije podne, te od 2/7 do 9/7 od 10-11 pr. p. i od 2-3 sata poslije podne.

**Na bosanskim izpasištima** i ove godine naši težaci, odnosno gončine blaga udaraju na nove muke, jer se blago odbije uza sve to, što su gončine obskrbljeni redovitim putnicima do utanačenog broja. Je li moguće, da ovo pitanje ne može još biti konačno riješeno na način, da se našem svijetu ne stvaraju poteškoće i neprilike u zadnji čas, kad već dodju u Bosnu za upisivanje blaga, kao da je šalni posao putovati iza granice?! Nadamo se, da će zanimane vlasti poradiiti, da se stvar uredi i izglati jer bismo inače bili primorani drugčije progovoriti na obranu i zaštitu interesa naših seljana.

**Glavna godišnja skupština Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru** držat će se dne 8 lipnja o. g. u Kršanu. Podrobniji raspored priobćit će se naknadno.

Jedna molba na sve Hrvate i Hrvatice. Iz mnogih izloženih krajeva naše zapadne Istre stizavaju Ravnateljstvu Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru neprestano pisma, u kojima se u najcrnijim bojama prikazuje očajno stanje onoga našega naroda. Zbog talijanske nepopustjivosti istarskih je sabor odsudjen na nerad, a naši ljudi propušteni na milost i nemilost tudjince, koji hoće ne samo da se okoristi ovom okolnosti već i sadašnjim unutarnjim nama nepovoljnim političkim prilikama. U ovim teškim časovima, kad su našem narodu u zapadnoj Istri uskraćena sva politička prava, kad se ne može politički ni gospodarstveno odupirati tudjinskom nasilju jedina bi mu obrana bila narodna

škola. Ali zlo je tome, što takove škole nema, dok dušmanin neprestano vreba na nj, da mu djecu istrgne ispod materinog ognjišta i da je odnarađi.

Naša je Družba ovu paklensku rabetu suzbijala koliko je više mogla. Ustrojila je do pedeset i pet zabavišta, ali to još ni izdaleka ne dostaje. Trebalo bi uprijeti jače, začu u najugroženija mjesta i sačuvati ih našem hrvatskomu narodu. Nego naša je Družba na mukama, da uzdrži ono, što je do sada sagradila, a nek moli da nastavi s tolikim uspjehom započeto napredovanje. Medjutim to je napredovanje nužno, da sa nastavi i teško Istri nastane li u tome kakav zastoj. Stoga se evo i obraćamo na sve naše prijatelje i rodoljube, da nam ne uskrate svoju staru ljubav i susretljivost, pače da podvostručnim silama porade oko napretka naše Družbe. Tko u pravo vrijeme daje dvostruko daje. Sada je čas naše najveće nužde: Hrvati i Hrvatice pomozite!

### Naprijed za Družbu!

Posljednjih dana primilo je Ravnateljstvo Družbe sv. Ćirila i Metoda za Istru slijedeće prinose: Obćinsko poglavarstvo - Narastin K 20. — Barbansko društvo za štednju i zajmove K 25. — Družbina podružnica - Dane u ime prihoda K 41.28. — Družbina podružnica - Dekani K 300. — Družbina podružnica - Starigrad K 15.31. — G. Dr. Božo Vinković - Karlovac sabranih po „Narodnom Glasu“ K 36.08. — Komsumno Društvo - Dolina pri Trstu K 4.20.

*Živjeti plemeniti darovatelji!*

**1,800.000 franaka.** Upozorujemo na oglas „Srećke u korist Hrvatske narodne i Slovenske Straže“.

### NATJEČAJNI OGLAS. 1—3

Usljed zaključka obćinskoga vijeća od 12 travnja tek. god. otvara se natječaj na dva mjesta obćinskih redara, i to uz slijedeće uvjete:

1. Natjecatelji moraju da dokažu, da nisu prekoračili 45 godinu života.
2. Da su jakog i zdravog tjelesnog sastava.
3. Da su dobrog moralnog ponašanja.
4. Da su vješti u govoru i pismu hrvatskome jeziku, a po mogućnosti u govoru i talijanskom i njemačkom.
5. Da su austrijski državljani.

Početna godišnja plaća biti će od Kr. 720, poslije 3 godine povisiti će se ista na Kr. 840, poslije 6 godina na Kr. 960, a poslije 10 godina na Kr. 1080. Suvviše primati će svaki od njih Kr. 80 godišnjih za odijelo.

Natjecatelji morati će podnijeti svoje molbe podpisane upraviteljstvu najdulje do 20 lipnja tek. god.

Rab, 15 svibnja 1913.

Načelnik

J. Bakota.

Prisjednik  
Marčić.

## MAŠINISTA

vješt „Diesel-motoru“, po mogućnosti neoženjen, traži se. Nastup odmah. — Ponude neka se šalju na tvrdku **Braća Buljan u Sinju** (Odjel mlina).

## SREĆKE U KORIST NARODNE HRVATSKE I SLOVENSKE STRAŽE!

**1,800.000**

franaka iznose kod svakogodišnjih 6 vučenja

### glavni zgoditci turskih srećaka!

Svaka srećka je izvučena i ima trajnu novčanu vrijednost! Kupovnnina se poravna u mjesečnim obrocima po samo 4 kruna i 75 fil. — Kupac si steče isključno pravo igranja već po uplati prvog obroka.

Iduće vučenje 1. lipnja 1913.

**2,387.000**

kruna dotično franaka iznose kod svakogodišnjih 15 vučenja glavni zgoditci izvrstne skupine 4 srećaka na mjesečne obroke po samo 6 kruna 25 fil. — Naručbe prima i obavijesti daje za srećkovno odijeljenje „Slovenske Straže“ g. VALENTIN URBANČIĆ, Ljubljana.

Primaju se provizijski zastupnici!

Čast mi je javiti sl. pučanstvu da sam otvorio u najljepšem položaju **PODGORE**, kraj mora

## Kotel, Restoraciju i Kafanu,

gdje imade sasvim ugodno prirodno kupalište te sitna žala. U istom imadem živu hladnu vodu, sasvim udobne sobe i postelje. Jela se priugotavljaju od dobro izučene kuharice, a to sve uz povoljne ciene.

Molim sl. pučanstvo, koje bi namjeravalo doći ovamo na kupanje i ljetovanje za što brojniji posjet.

Poštovanjem

Mate Jakić pok. Ivana  
Podgora

## Prodaje se

jedan liepi kuter za 12 osoba sa stolom u sredini. Isti imade mjesta i za 2 kreveta. Zadnja ciena K 800. — Upitati se u upravi „Hrv. Rieči“. 1—6

## KO ŽELI ZDRAVLJA

neka pohodi glasovito

Spljetsko sumporno kupalište

## NAGY I DRUG

koje posjeduje, kako već poznato, najljekovitiju mineralnu vodu u Evropi. U jednoj litri sadržano je 31.5 grama razne soli. — Otvoreno cijelu godinu.

Prospekte šalje uprava.

## INSAM & PRIMOTH St. Ulrich, Groeden (Tirol).

Utemeljeno godine 1820.



Vrlo puta nagradjeno.

**Kiparske raduje iz drveta za crkve**  
Kipovi svetaca, oltari, propovjedao nice križni putevi, razpela, jaslice itd. Katalog uzorka s cjenama daje se badava. Za dostavu naručbe do štacnje uključivo sa škriptom, ne plaća naručitelj.

## Predplatite se

na „Hrvatsku Rieč“!

# KRALJICA DAGMAR

HISTORIČKI ROMAN

ČESKI NAPISAO VACLAV BENEŠ TRŽEBISZKY · PREVEO PAVAO M. RAKOŠ

94.

U mladoj glavi javljale se misli burnije od vjetrova, koji se zalijetali u razvaline sve više i bez milosrdja...

A ako kaže svojem mužu za korake, koje potajno čini — bez njegova znanja? — Hoće — mora ga štiti, mora mu priopćiti, jer mu inače ne bi mogla pred oči, radije će za uvijek biti kukavica... A da li će ošišati kosu, hoće li je metnuti pod kamen i otići u Arkonu... A da li će biti dosta jaka, da im se opre? — Hoće li biti toliko odlučna, da se svlada? — Ne će li biti bolje, ako sve rekne svojem mužu, čim kući dodje?... Past će pred njim na koljena, otkrit će mu svoju tajnu... A i onako nije imala drugu svrhu, nego da nadje mir, koji je razrušen u njezinoj nutarnosti od onda, kad je ovila svoju glavu lipovim vijencem i kad se zaklela u Arkoni sa svojim djeverušama kobnom zakletvom... Kamogod je pošla, kamogod je stupila, svuda — svuda čula je strašnu grožnju. Htjela je da zamoli Vihveca, da je ne progone, — radi djeteta, koje pod srcem nosi... prvi put za više bračnih godina... Nije ih poznala, a nije ni znala, što mogu sa svojim mrežama... na kakav će ju grozan način prisiliti...

„Muže moj — dragi moj muže...“

Vjetri zašumjeli su silnije.

Nedaleko ustavio se konjanik na zapjenjenom konju i nekoliko časova prisluškivao je...

„Muže moj... da li mi prastaš?... Ne ćeš li biti nemilosrdan prema meni?... Tako sam nesrećna... Ti jedini, veliki kršćanski Bože, koji si poslao na svijet svojeg sina s mirom ljudima dobre volje... O, daruj mi samo kapljicu — samo jednu kapljicu toga mira, sad sam dobre volje — najbolje volje... Pokaži svoju moć... Ja sam tako nesrećna...“

Vjetri šumjeli su muklije, konjanik podbo je konja i iščezao je u crnom mraku...

I s razvalima, gdje je nekad stajao poganski hram, išla je žena opet zagnuta od glave do pete... Morat će cijelu noć ići vrlo brzo, prije nego ugleda bukovačke bedeme...

Vihvec — najstariji u bodričkoj državi — krenuo je na onu stranu, a bio je dobra tri sata hoda pred lituškom. I kad se zorom radjalo sunce, ustavio se pred gradom, u kojem je stanovao jedan od najzagrđljivijih neprijatelja slavenskog življa u tim krajevima... Kad je vladao ovdje Fridrih Barbarosa, preselio se amo s Rajne i tu si saziđao čvrst grad. Taj je imao da bude ne samo utvrda proti Dancima i Slavenima, nego i proti nemirnom Lavu brunšvičkom... A na sreću Danaca i Slavena ostalo je pri samoj osnovi... Grad je ipak bio previše čvrst, a za svoju prvobitnu svrhu ipak ne bi mogao služiti...

Vitez Sterenfrid pak nije sve do danas napustio osnovu pokojnog cara i nije se bojao, da se sdrži s putujućim žrečima, koji su škrepeći zubima i stisnutih usnica gledali na krst, postavljen na daieko i široko po bodričkoj državi i koji se s dana u dan svijetlio sve jačim svjetlom...

Ako imaju stari bogovi zaista da za uvijek iščeznu iz nekadanje Kruhove kneževine, nek nestane s njima i slavenski živalj. Nek onda njemački svećenici po svojoj volji propovjedaju na slavenskim grobovima... Krst na svaki način mora nestati...

Vihveci ponudjenu njemačku pomoć nisu otklonili... Nek se dogodi ma što. Njemački grofovi, koji se svaki dan sve lakomije ogledali za slavenskim krajevima, — već nisu mogli da dočekaju, kad će poći na novu vojnu... Posve se složili s Vihvecima. Krst, koji je postavila ruka češkog svećenika Dobrogosta, mora pasti... Za kratko vrijeme moći će postaviti na svoja ognjišta idole, razbacat će krstove kao vjetar prašinu i tako će zadnji put stati na vrat slavenskim plemenima...

U gradu su bez sumnje dobro poznavali tog starog žreca.

Odmah su mu spustili most za dizanje, i opet ga brzo podigli...

Vihvec ostao je ondje prilično dugo a kad je odlazio, naslonio se Sterenfrid na prozor svoje sobe i gledao je za njim pogledom, u kojem se zrcalio najveći prezir.

„Sljepci! — Tu su tvrde, nepopustljive glave... Mjesto da pruže jedan drugom ruku, mjesto da si oprostite, radije se utiču k nama... Mi ćemo vas izmiriti! — Mi ćemo vam pomoći! — Samo pričekajte! — Vi ovčje duše!“

Biskup govorio je ove riječi vrlo prezirnim glasom i brzo se okrenuo od prozora...

„Nek radije vladaju ovdje Nijemci, nego da krst bude zaštitna Bodrica! — Nek radije pogine sav narod! — Nek bude ovdje grob na grobu! — Bez starih nema nikakova života!... Samo ustrajno i odlučno...!“

Stari žrec propiskutao je ove riječi kao stoljetna zmija, koju su prognali s njezinog dosadanjeg ležišta... Odavde krenuo je prema Bukovcu. A čim je bliže stizao, tim pokorniji, tim ponizniji izraz javljao se na njegovom licu...

### XIII.

Mir u Danskoj, o kojem smo govorili na početku prošlog poglavlja, najednom počeo se da mijenja — i to u mir, pri kojem zadržava čovjek dah u grudima, pospejuje korak a kad bi imao ptičja krila najprije bi otišao iz kraja, u kojem je zavladao takav mir...

Na svojem putovanju po svijetu došla je u Dansku žena u sivom odijelu s licem bijelim kao kreda, u koje joj se nije moglo pogledati, kojoj se disanje osjetilo već na nekoliko sati hoda...

U okolici grada Ringstedta stanovala je ta strašna žena...

Nesrećan je kraj, gdje se naseli makar za nekoliko sati...

Od njezina daha padali su ljudi kao muhe, i nije bilo nikakve pomoći — posve nikakve...

Pod seoskim krovovima umirala su djeca s roditeljima... Tima više niko nije mogao da pomogne. Na krevetu u kutu jednostavne sobice još se jedan pokojnik nije ohladio, a drugi se već borio smrću...

„Samo da može pokvasiti usnice... Samo kaplju vode! — Smilujte se...“

Nesrećnik nije mogao više da govori, grlo mu se stiskalo kao željeznim obručem, lice i usnice bivale mu modre, skoro crne...

Žena u sivom odijelu s licem kao kreda išla je dalje... A samo za jedan prag. Izgledalo je, da ne će ostaviti na miru ni jedan stan i da će pogledati pod svaki krov... I da zatvori pred njom vrata najtežim bravama, da najbržije zapuše sve pukotine, da prozore zatvori, — strašnoj posjetilici ne bi mogli sprječiti ulaz.

Ljudi nisu više ni plakali.

A kad usahnu suze u očima, uvijek je gore, nego kad se grudima olakša plačem i uzdisanjem...

Samo šutke lamali su rukama, da su im kosti pucale...

Na blijedom licu ogledao im se izraz straha i oćajanja.

Ipak se čuvao jedan od drugoga, ne znam uz koju bi cijenu ušao jedan drugom pod krov, da pomaže.

Vele, da ljudi u nesreći postaju još tvrdji i neosjetljiviji...

Žena u sivom odijelu s licem kao kreda disala je sa smrtnim dahom sve jače i jače...

(Nastavit će se).

NOVO IZRADJENE

:: RADNIČKE KNJIGE ::

- SLUŽBOVNE KNJIGE -

NABAVLJAJU SE U

HRVATSKOJ TISKARI

(Dr. Krstelj i drug) Šibenik.

Austrijsko parobrodarsko društvo na dionice

## „DALMATIA“

uzdržava od 1. maja 1912. sljedeće glavne pruge:

Trst—Metković A (poštanska)  
Polazak iz Trsta ponedjeljak u 5 sati poslije podne  
povratak svake subote u 6.15 sati prije podne

Trst—Metković B (poštanska)  
Polazak iz Trsta u četvrtak u 5 sati poslije podne;  
povratak svake srijede u 6.15 sati prije podne.

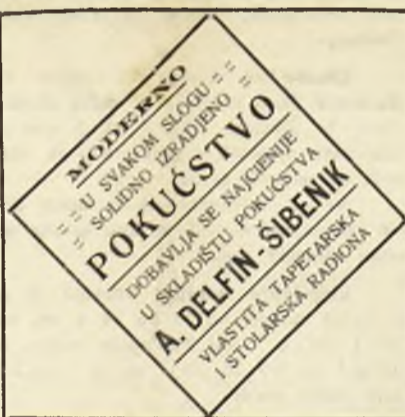
Trst—Metković C (poštanska)  
Polazak iz Trsta u subotu u 5 sati poslije podne  
povratak u četvrtak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Korčula (poštanska)  
Polazak iz Trsta u utorak u 5 sati poslije podne  
povratak u ponedjeljak u 6.15 sati prije podne.

Trst—Šibenik (poštanska)  
Polazak iz Trsta u petak u 5 sati poslije podne  
povratak u četvrtak u 6 sati prije podne.

Trst—Makarska (trgovačka)  
Polazak iz Trsta svake srijede u 6 sati poslije podne  
povratak svaki ponedjeljak u 1.15 poslije podne.

Trst—Vis (trgovačka)  
Polazak iz Trsta u subotu u 7 sati poslije podne  
povratak svaki četvrtak 7.15 poslije podne.



## „TRISSIN“.

Za moje gumene vrbce „Trissin“, koje su se pokazale kao najbolje i koje vinogradarski stručnjaci hvale, pružam jamstvo, da isti uzprkos sunca, kiše i rose, moraju 14 dana na lozi uzdržati.

U jednom kilogramu imade oko 4.000 komada.

Rudolf Oesterreicher

Beč, II. Lilienbrunnngasse 10.



Hrvatske narodne poslovice

uredio V. J. Skarpa, člana knjižl broširano K 5.—, a uvezano K 6.—, nabavlja se kod „HRVATSKE TISKARE“ u Šibeniku i u svim knjižarama.

## HRVATSKA VERESIJSKA BANKA

:: PODRUŽNICA ŠIBENIK ::

Centralka DUBROVNIK. Podružnica u SPLITU i ZADRU DIONIČKA GLAVNICA 2,000.000 K PRIČUVNA ZAKLADA U PRITIČCI 250.000

### BANKOVNI ODJEL

PRIMA ULOŽKE NA KNJIŽICE U KONTU KURENTU I ČEK PROMETU; ESKOMPTUJE MJENICE, OBAVLJA INKASO, POHRANJUJE I UPRAVLJA VRIEDNINE. DEVIZE SE PREUZIMLU NAJKULANTNIJE. IZPLATE NA SVIM MJESTIMA TU I INOZEMSTVA OBAVLJAJU, SE - - - BRZO I UZ POVOLJNE UVJETE. - - -

### MJENJAČNICA

KUPUJE I PRODAJE DRŽAVNE PAPIRE, RAZTERETNICE, ZALOŽNICE, SRECKE, VALUTE, KUPONE. PRODAJA SREČAKA NA OBROČNO ODPLAĆIVANJE. OSJEGURANJE PROTIV GUBITKU ŽRIEBANJA. REVIZIJA SREČAKA I VRIEDNOSTNIHPAPIRA BEZPLATNO. - - NO. UNOVČENJE KUPONA BEZ ODBITKA. - -

## „CROATIA“

osiguravajuća zadruga u Zagrebu

jedini je domaći osiguravajući zavod. :: Utemeljena g. 1884.

CENTRALA: Zagreb, u vlastitoj palači, ugao Marovske i Preradovićeve ulice.

PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Rieka, Sarajevo, Ljubljana i Novisad.

Podružnica u Trstu, Via del Lavatoio br. I., II./kat

Telefon 25-94

Ova zadruga prima uz povoljne uvjete sljedeće vrste osiguranja:

### I. Na ljudski život:

1. Osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti.
2. Osiguranja miraza.
3. Osiguranja životnih renta.

### II. Protiv šteta od požara:

1. OSIGURANJA ZGRADA (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica, industrijalnih poduzeća).
2. OSIGURANJA POKRETNINA (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga itd.).
3. OSIGURANJA POLJSKIH PLODINA (žita, sijena itd.).

### III. Staklenih ploča protiv razlupanja.

Zavodska imovina u svim poslovnim granama iznosi . . . . . K 3,013.332-66  
Prihod premija s pristojbama . . . . . K 1,486.297-56  
Isplaćene odštete od postanka zavoda . . . . . K 5,624.162-96

Sposobni posrednici i akvizitleri primaju se uz povoljne uvjete.

Zastupstvo za Šibenik i okolice

VLADIMIR KULIĆ - ŠIBENIK

Pozor!

Pozor!

## Gradjevni poduzetnici!

Izvrstno vapno, uz vrlo umjerene cijene

dobiva se kod

I. dalmatinske tvornice vapna

u TEPLJUHU kod Siverića.

Naručbe prima te daje potanje obavjesti

Podružnica Ljubljanske Kreditne banke u Splitu.